

2019
TENYIDIE

Total marks : 90

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
 - ii) *The question paper consists of 22 questions. All questions are compulsory.*
 - iii) *Marks are indicated against each question.*
 - iv) *Internal choice has been provided in some questions.*
- N.B:** *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Kesi Mhaphrü)

1. Thedze hau phrülie di ketso kebako kelashülie:

Terhünyi ha u lie cieshü di lhacülhaleko sevor phreliéketa la kethezie khapie u Rhuo-u tsükeshü nyi puo. Süla u thuo u donu rei teicieu nu ngukelieko se huohuo thezieyakezha nyi puo. Tenyimia hurei u rüna kekrekécü la thenyi tei rei kekrei zaza vor tso. Derei rüna kekratsa Doshü-u khrü Terhünyi nyi pekrathoya. Teicie huo khrüte nyi mu teicie huo khrüphruo nyi isikecü chüya. Khrüte nyi zo ba thekhriü thela mese ki tseitaya, thekhrü kesau nu tso kemonu tseituo, derei khrüphruonyi liro thekhrü kerieu nyi zo phi thekhrü kesau nu teisozha huo sa nyiya. Süla süu üse khrüphruo nyi isiya. Thenyi hau nu thenumia kiya tuoketamia pete rei u krünuo ga ka phreya. Mu u krünuo rei u ga ka lashütuo. Mhanuü u krü siata liro uprünuo ga kaya. Mu u prünuo rei u ga ka phre laya. Hakemhie di themuo kevi cha phre hurie u muo cü kevithoko pie huohuo metha phreya.

Thenyi nyiketuo la zievo-u bu nyishie khrüshütuo. Zievo-u puo pfhe pekhepela meho menuo setuo. Puo tsükhru pele phreiwatuo, mu puo ngou pielie di par kitie nu ja di die hakemhie pu thaya. “We u sonuo ki nyi rühurüyie mu u ramia bu rei nyiliecie. Uramia bu nyilie di keviu chüliecie” isi di nyishie khrüshüya. Zievo-u sishükewa sie rüna peteu bu si volieketuo la thehoutheba nu nhicumiako thuo pheshie vovatuo. Nyishiekewa sie zha kenie nhienu seiriegada chülieya, rhithorhirhie chülie vi. Süsie nhie kizhietatuo. Mu thenyiu la mha kese pie kebako cü mu krie batatuo. Hai di thenyi zha thenie nhie thekhruo kekhruomia-e ki pete nu le di thekhruo khruolieya. Rüna nu thevo mu thepa kerei di lhouya ro sünie keze di thekhruo khruo voya. Thekhruo khruokelieko pie liedepfü tsüya.

Ketsokeshü:

(a) Terhünyi thekhrü kiu nu nyiya ga?	1
(b) Terhünyi puorhi kekreichü kide baya ga?	1
(c) Supuo zievo dieu keyie voshülieya ga?	1
(d) 'Nyishie khri' puoca kedipuo ga?	1
(e) Thekhruo khruo ikecü sü kedipuo pu ba ga?	2
(f) Kedipuo la kegaka morosuoya ga?	2
(g) Dieca hanie puoca thushülie:	1+1=2
(i) Thevo	
(ii) Thepa	

SECTION – B (Thedze kezo)

2. **Hanie puo (1) kedapie dieca 150-200 mese nunu thushülie:**
- a. 'Khrulhe likhuo' (*Plastic bag*) kese puo kevi mu kesuo dze thushülie.
Moro 6
- b. N zeu/zepfü nnie-e u thuo u die (dialect) se si morokesuo kerüchü keba rüchüdie (dialogue) nunu thushülie.
3. **Hanie puo (1) kedapie thushülie:**
- a. **Hau pekhrotsa thupie kebau phrüşhü di khune kemhiekcü (copy-editing) chüshülie:**
- Nagamiae sorkari lietho shü mo liro tsü mu krielielie lhote me? Mo sorkari lietho shü mo liro khetatuo ga? Thedjü u krünuoko huoniehüo tsopfhü nu kekhuohi di lhou kevor dze shiya derei ukoe shuo mu nyü zo kemoshie mia khremerü di lhou vor mo. Shirei mhakedzüu thuo zo shierei u thuo u la se morokeshuo nu u kese phre vorcü dze pu tuo ya. We mha süko le keshie ki thie lesükephrünuomiako lesüphrü sier mhasi lieta ro sorkari lietho rübei pfhüta zhü mo. Sorkari lietho puo pfhü di u kele chü khrielielie mota di u tho u nou chü kekrüse tuo morei mhatho kekrei puo rei shü phrelielietuo kele nu u mhatho shüshü tse Nagamia tsie lietho kedzü thau la puokere ze kese kebau shü kesürholielietuo pele.
- Moro** 4
- b. Noe Situo/Sinuo, Kewhira BOC Youth Club nu kethu-u (Secretary). Nieko-eshüki kekreichüko bu vor tsali kemecakecü tei puo pebatuoüzhie. Süla thepfhethü chatsa kevithomia puo bu vor capi chü nukecü la phreikie puo thupie puo tsüshülie.

SECTION – C (Diezho)

4. **Hako chatha khakeshü medzi di kelashülie:** 12x1=12
- (a) _____ a raka pete pejüwate. (*Ungo pfhephra-u thushülie*)
- (b) No puo kicükipo vortuo shi si ba me? (*Keperokecü dieba rhieshülie*)

- (c) Puo puo rügu la chülie. (*Diepe rhieshülie*)
 (d) Uko nuo utse ba phre. (*Kezakeshü dietso rhieshülie*)
 (e) Chüpahiu bu kerügu-u _____. (*Kerüdi dietho puotou-u thushülie*)
 (f) Leshüdau n vie. (*Rhiepie kebau zasou kiu nu ba ga?*)
 (g) Kediu Loshau dukhriwa. (*Rhiepie kebau dienyie dieza kiu nu ba ga?*)
 (h) Vio puo thudo kevi puo tha . (*Rhiepie kebau thenumia zakie nu thushülie*)
 (i) Puo vor sidi puo nupfu khieki bate. (*Diekheu rhieshülie*)
 (j) Oh kesia, kirapuo n kekuo ba ga? (*Zakie dienyie-u rhieshülie*)
 (k) Supuo vor mota ga? (*Rhiepie kebau miakra dieza nu thushülie*)
 (l) Themuo khrie phaphawa hicie. (*Diebau rhieshülie*)
5. Kemejü dietso kide baya shi thushü di puo zako thushülie. **3**
6. **Hakhro kebau Tenyidie nu thuyie chüshülie:** **5**
 It was incredibly hot day, and a lion was feeling very hungry. He came out of his den and searched here and there. He could find only a small rabbit. He caught the rabbit with some hesitation. “This rabbit can’t fill my stomach” thought the lion. As the lion was about to kill the rabbit, a deer ran that way. The lion became greedy. He thought; “Instead of eating this small rabbit, let me eat the big deer.” He let the rabbit go and went after the deer. But the deer had vanished into the forest. The lion now felt sorry for letting the rabbit off.

SECTION – D (Diemvü)
Thedze

7. U pfutsanuoko kelhou teiki supuae tsia krüshü kemochie miapuorei tsia du kenü üsi ga? **1**
8. Pfüpekruo krodo nu kezhaui kimhie di Kedisenü se dze silie di pie Sibeilhou pesishü ga? **2**
9. Thiedzü terhü puorhi kekrecü kide baya üsi ga? **2**
10. Vitsonyü kedipuo la vo mia ra lhou tuota ga? **3**
11. Uko somia tuo lataketuo ki Keviphüü kedipuo pie Mengubeizo tsüshü mu puo bu la kitiékinu kevo ki puo puo ki kedipuo pu nushü ga? **3**
12. “Sümia liro nacünanyü kere chü di tere keba ki zorei ‘kimo’ chü u somia kinu volieya.”

- (a) Suomiae kimo chü u somia kinu volieya ga? 1
 (b) 'Kimo' puoca kedipuo ga? 1
 (c) Puo kimo chüta liro kedipuo chü la morosuo tatuo ga? 2
13. a. Kedipuo la Keviphuü prünuoko Virünoumo biewa mota ga? 5
 Moro
 b. *"Tuo di biejobiemou chü di mia puo kekhreiro pevowa ro tsazho nu sümia bu themou chütaya."*
 (i) Themou kechü ca thushülie. (2)
 (ii) Biejobiemou sü kedipuo ga? (2)
 (iii) Teicie kide tuoya ga? (1)
- Geizo**
14. 'Kenei Kekra Ki Ketho Yopuo Vi' geizo nu 'Puobo' icü cau kedipuo pu ba ga? 1
15. Kedipuo la nhamenyiepuo pie khriesariüü teiu ze kemejüshü ga? Khriesariüü bu u khriesariüü teiu se kedipuo chülie nu shü ga? 2
16. Kelhoumhasi supuo zoshü ga? Mhasi kimhiecü puo rieta mo di tsie ketso rei u donu rühoutuoya üsi ga? 1+1=2
17. **Geizo diecha hanie puoca vatshashülie:** 3+3=6
 a. *Kilie thoko nie rhierhu pepu,
 Nie prünuo dze medo mha rüguo,
 Tuoya derei nie shiephruo jülie.*
 b. *Kewhi rüzhü la kevor nhie,
 Lhouphi-nuo rei mharapuo tuo di,
 Melie tsaza Kewhimia za kie,
 Tsurtuo nhie nie khriesa taze.*
18. *Zoshü puo di hie krü hie pfutsa,
 Chü kethako kekrheiro ha chü,
 Pecha zopie rüna rütso chü,
 Lashü puocie N medo üro.*
 (a) Diecha hako geizo kiu nunu se par ga? 1
 (b) Ükezopfüe Kepenuopfü ki kedipuo cha ba mu kiüdi ga? 3

19. a. 'Kekhriethoko' icü geizo nu ükezopfü-e kedipuo la rünoumo tuota üdi pu ga? 5

Moro

- b. Telhie sü kedipuo ga? Kedipuo la themiae zelie lho di telhie u kemeki chüzhüya üsi ga? (1+4=5)

Noudo Dze

20. Neitseizo nuoyo za supuo ga? U nuoyo kedipuo se chütaya ga? 1+1=2

21. Ruopfükhrielie-e kedipuo pie puo nuonuoko tarho baya üsi ga? 3

22. a. Sonuo supuo ga? Mha kicüpuo kikru nu kevor ze puo kelhou rüdata ga? 1+4=5

Moro

- b. *"A zuo no sü n kelhou nu haicü vor thienyü mo di mia pese mu unuo phichüu mu nhicuu unie pie n kekhrietho chü tuo zolie, süla n thuo prupie kezhüko re bacü zo ho..."*

- (i) Die hau supuoe pie supuo ki pu ga? (1+1=2)
- (ii) Puo zuoe kedipuo pru pie zhü üsi ga? (3)
